

TRGOVINA LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Pregledni znanstveni članak

*Amina Smailhodžić**

*Amila Taljanović**

Sažetak

Trgovina ljudima ugrožava ljudska prava i osnovne slobode. Tretiranje ove teme se vrši sa naučnog i društvenog aspekta. Cilj istraživanja je: doći do saznanja o zastupljenosti ovog fenomena u Bosni i Hercegovini, utvrditi uzroke trgovine ljudima i identifikovati najranjiviju grupu koja bi bila potencijalna žrtva trgovine ljudima. Metodologija prikupljanja podataka bazira se na kvalitativnom i kvantitativnom istraživanju. Zaključuje se da trgovina ljudima mijenja veoma brzo karakteristike i da se preobražava u nove oblike. Transformacija ovog problema rezultirala je tome da se iskorištavanje ljudi ne odnosi samo na seksualnu eksploataciju.

Ključne riječi: trgovina ljudima, uzroci, žrtve.

Abstract

Trafficking in human beings endangers human rights and fundamental freedoms. The aim of the research is: to find out about the prevalence of this phenomenon in Bosnia and Herzegovina, to determine the causes of human trafficking and to identify the most vulnerable group that would be a potential victim of human trafficking. The methodology of data collection is based on qualitative and quantitative research. It is concluded that human trafficking changes characteristics very quickly and transforms into new

* Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerzitet u Sarajevu, e-mail: a.smailhodzic@fkn.unsa.ba

* Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerzitet u Sarajevu, e-mail: ataljanovic@fkn.unsa.ba

forms. The transformation of this problem has resulted in the fact that human exploitation does not apply to sexual exploitation.

Keywords: human trafficking, causes, victims.

1. UVOD

Kriminalna radnja i aktivnost koja se najbrže razvija u globaliziranim odnosima je trgovina ljudima (trgovina ljudskim organima, ženama, djecom, seksualni turizam, otmice, rad na crno, i drugo). Prvi put se oficijelno o problemu trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini raspravljalo na konferenciji održanoj 16.-17.12.1998. u Tuzli. Trgovina ljudima obuhvata sve radnje ili pokušaje koji uključuju regrutiranje, transport unutar ili izvan granica zemlje, kupnju, prodaju, transfer i primitak ili pružanje zaklona osobi na osnovu prevare, prisile (uključujući i prijetnje nasiljem ili zloupotrebom moći) ili duga, kako bi se osoba držala u nedobrovoljnom položaju obaveze (bez obzira na plaću), u domaćinstvu, seksualnoj illi reproduktivnoj ovisnosti, prisilnom radu ili ropskim uvjetima, te u zajednici izvan one u kojoj je osoba živjela u vrijeme kada je prevara, prisila ili dug nastao (Obradović, 2004). Trgovina ljudima predstavlja ozbiljan društveni problem u Bosni i Hercegovini od polovine 1990-tih godina kada je ušla u tranziciju. Trgovina ljudima uništava dostojanstvo žrtava još dugo nakon što se okonča period iskorištavanja, a mlade žrtve gube veći dio svog djetinjstva.* Veoma zanimljiv oblik trgovine je „trgovina djecom“. Ovaj vid trgovine se organizira sa ciljem stvaranja kapaciteta za organizovanje dječije prostitucije, kao što ona uključuje i djecu u razne kriminalne aktivnosti koje donose materijalnu korist. Svi pojavni oblici trgovine ljudima ne nose sa sobom isti stepen društvene opasnosti, pa zbog toga ne predstavljaju podjednak rizik, prijetnju i opasnost pojedinca, društva ili države. U Bosni i Hercegovini krivično djelo trgovine ljudima imalo je nagli porast od polovine do kraja devedesetih godina prošlog stoljeća. Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, koji se često naziva i Palermo protokol, prvi je međunarodni

* Više pogledati: *Trgovina ljudima i odgovor domaćeg krivičnog sistema. Kritički pregled zakona i prakse u Bosni i Hercegovini u svjetlu ključnih međunarodnih standarda. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju. 2009. str. 45*

instrument koji definiše problem trgovine ljudima, i dio je Konvencije protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Palermo protokol pruža sljedeću definiciju trgovine ljudima u članu 3: (a) „trgovina ljudima” znači vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem prijetnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije.*

Prema nivou realizacije, odnosno prostoru na kome se odvijaju, trgovinu ljudima možemo klasifikovati u dva vida i to: trgovina ljudima na nacionalnom nivou i trgovina ljudima na nadnacionalnom - međunarodnom nivou. Trgovina ljudima na nacionalnom nivou predstavlja realizaciju oblika trgovine u okviru postojećih nacionalnih granica države. Ovdje nema prelaženja državne granice žrtava trgovine ljudima. Oblici ovog vida trgovine ljudima mogu biti: trgovina ljudima na lokalnom nivou; trgovina ljudima na regionalnom nivou i trgovina ljudima na nivou cijele države. Lokalna trgovina ljudima podrazumijeva kretanje žrtve na teritoriji i u neposrednoj okolini jednog mjesta. Regionalna trgovina ljudima podrazumijeva da se žrtve trgovine ljudima prodaju i eksploatišu na području jednog regiona. Trgovina ljudima na nivou cijele države zahtijeva kretanje žrtve trgovine ljudima na prostoru više regiona države, ali bez prelaženja nacionalnih granica. Trgovina ljudima na nadnacionalnom-međunarodnom nivou podrazumijeva transportovanje žrtava van područja države iz koje potiču. Prema biofiziološkim karakteristikama žrtava (pol, dob), trgovina ljudima se manifestuje kao: trgovina muškarcima, trgovina ženama i trgovina djecom (muškog i ženskog pola). Trgovina ljudima se sastoji od tri faze: regrutovanje žrtava, transporta žrtava i eksploatacije žrtava. Prilikom regrutovanja žrtvu trgovine ljudima najčešće vrbuju osobe, bilo poznate ili nepoznate, koje iskazuju lažnu brigu za nju, i želju da joj pomognu u traganju za boljim životom. Trgovci ljudima žrtve prebacuju tamo gdje će dobit od njihove eksploatacije biti najveća. Eksploatacija se posmatra kroz metod prisile i vrstu kriminalne eksploatacije. Osnovni uzroci koji pogoduju nastanku trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini su: proces globalizacije,

* Više pogledati: *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, UN GA Resolution 55/25, 15 November 2000, Art. 3.*

ekonomska međuzavisnost, liberalizacija ekonomskog tržišta na globalnom planu, pokretljivost i transfer novca i kapitala, nagli razvoj prevoznih i komunikacijskih sistema, nestanak blokovske podjele svijeta i rat. Predmet rada je usmjeren na trgovinu ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu od 2018. do 2022. godine. Hipotetički okvir ovog istraživanja se svodi na generalnu hipotezu koja glasi: „Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zastupljena je zbog posljedica rata i globalizacije.“

2. METODE ISTRAŽIVANJA

U okvirima kriminalistike, kriminologije i sigurnosnih studija kao interdisciplinarnih i multidisciplinarnih nauka sprovedeno je istraživanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu od 2018. do 2022. godine. Metodologija prikupljanja podataka bazira se na kvalitativnom i kvantitativnom istraživanju. Kvalitativno istraživanje sastoji se u sekundarnoj analizi kvalitativnih podataka sadržanih u izvještajima i publikacijama eksperata vladinih i nevladinih organizacija koje se bave problemima trgovine ljudima. Predmet kvantitativnog istraživanja je utvrđivanje činioca koji dovode da neka osoba postane potencijalna žrtva trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Namjera je da se u analizu uzmu svi predmeti koji se odnose na trgovinu ljudima u vladinim i nevladinim organizacijama posvećenim iskorenjivanju svih oblika trgovine ljudima i to za period od 2018. do 2022. godine. Uzorci koji će biti podvrgnuti analizi u ovom istraživačkom projektu jesu godišnji izvještaji grupe eksperata o trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini od 2018. do 2022. godine.

3. OPRAVDANOST ISTRAŽIVANJA RADA

Naučna opravdanost ide u pravcu i heurističkog i verifikatornog rezultata. Pošto imamo cilj naučno otkriće, otkrivamo nesaznatu pojavu o tome koji su uzroci da neka osoba postane potencijalna žrtva trgovine ljudima, stoga je doprinos istraživanja heuristički, u dijelu opisivanja, odnosno spoznajom o uzrocima trgovine ljudima. Što se tiče verifikacijskog rezultata u pravcu verifikacije se ide, jer se istraživanje svodi na potvrdu teze da u Bosni i Hercegovini postoje različiti pojavni oblici trgovine ljudima. Istraživanje treba imati dugoročne efekte, jer treba da posluži da se u

budućnosti sagledaju uzroci koji dovode do trgovanja ljudima. Što se tiče doprinosa, istraživanje treba da ima i aktualni doprinos rješavanju problema, jer se istraživanje odnosi da se uzroci sada dešavaju i da postoje u ovom vremenu, odnosno postoje u sadašnjosti, i već sada ih treba rješavati.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na području Bosne i Hercegovine nije bilo prethodnih istraživanja za period od 2018. do 2022. godine. Većina dosadašnjih istraživanja sprovedena su u izvještajima eksperata i od strane međunarodnih organizacija, s tim da u navedenim izvještajima nije evidentiran vremenski period od 2018. do 2022. godine.

Grafikon 1. Podaci o ukupnom broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini 2018. godine

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu

U Bosni i Hercegovini u 2018. godini identifikovano je ukupno 36 žrtava trgovine ljudima. Od toga identifikovano je 77% žrtava ženskog spola i 23% žrtava muškog spola.

Grafikon 2. Podaci o ukupnom broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u 2018. godini

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu

U Bosni i Hercegovini u 2018. godini identifikovano je ukupno 67% maloljetnih lica i 33% punoljetnih lica.

Grafikon 3. Podaci o ukupnom broju punoljetnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu januar-decembar 2018. godine

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu

U Bosni i Hercegovini u periodu januar-decembar 2018. godine od ukupnog broja identifikovanih žrtava trgovine ljudima najviše identifikovanih punoljetnih žrtava bilo je ženskog spola i to 75%.

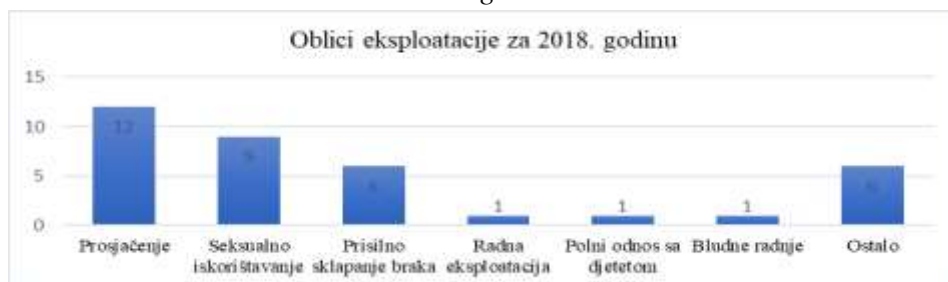
Grafikon 4. Podaci o ukupnom broju maloljetnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu januar-decembar 2018. godine

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu

Kada se radi o ukupnom broju maloljetnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu januar-decembar 2018. godine identifikovano je 50% žrtava muškog spola i 50% žrtava ženskog spola. Ukupno 28 žrtava su državljani Bosne i Hercegovine. Kada su u pitanju strani državljani, od ukupno 8 žrtava: 3 žrtve su državljani Crne Gore (2 maloljetne/ muškog pola, 1 maloljetna/ ženskog pola), 2 žrtve su državljani Afganistana (2 maloljetne/ muškog pola), 2 žrtve su državljani Šri Lanke (1 punoljetna/ ženskog pola, 1 maloljetna/ muškog pola) i 1 žrtva je državljanin Makedonije (punoljetna/ muškog pola).*

Grafikon 5. Podaci o oblicima eksploatacije u Bosni i Hercegovini u toku 2018. godine

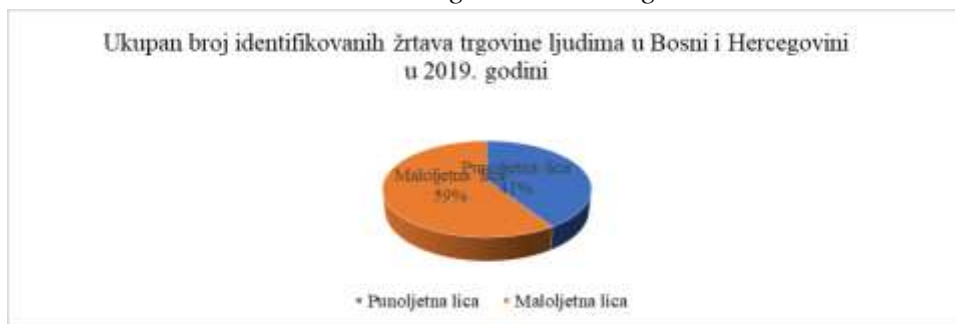

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu

* Izvještaj u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima. Sarajevo. 2019. Str.6

Kada se radi o oblicima eksploatacije u Bosni i Hercegovini tokom 2018. godine najviše je evidentirano prosjačenje. Za razliku od 2018. godine, tokom 2019. godine identifikovana je ukupno 61 žrtva trgovine ljudima.

Grafikon 6. Podaci o ukupnom broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u 2019. godini

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2019. godinu

U 2019. godini u Bosni i Hercegovini identifikovano je 59% maloljetnih žrtava i 41% punoljetnih žrtava trgovine ljudima.

Grafikon 7. Podaci o ukupnom broju punoljetnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu januar-decembar 2019. godine

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2019. godinu

U periodu januar-decembar 2019. godine identifikovano je ukupno 84% žrtava ženskog spola i 16% žrtava muškog spola.

Grafikon 8. Podaci o ukupnom broju maloljetnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period od januara do decembra 2019. godine

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u BiH za 2019. godinu

Kada se radi o maloljetnim žrtvama u periodu od januara do decembra 2019. godine u Bosni i Hercegovini identifikovano je ukupno 78% žrtava ženskog spola i 22% žrtava muškog spola.

Grafikon 9. Podaci o oblicima eksploatacije u Bosni i Hercegovini za 2019.

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u BiH za 2019. godinu

Od ukupnog broja identifikovanih žrtava trgovine ljudima najviše evidentirano je prosjačenje. Zanimljiva je činjenica da je evidentirano 38% prosjačenja u toku 2019. i 2020. godine. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (61) u periodu januar - decembar 2019. godine 6 žrtava su strani državljani, a 55 žrtava su državljani Bosne i Hercegovine. Kada su u pitanju strani državljani, od njih ukupno 6 žrtava: 2 žrtve su državljani Šri Lanke (1 maloljetna/muškog pola, 1 punoljetna/ženskog pola), 2 žrtve su državljani Afganistana (2. maloljetna/ muškog pola) i 2 žrtve su državljani Republike Srbije (1 punoljetna/ženskog pola i 1 maloljetna/ženskog pola).*

* Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2019. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima. Sarajevo. 2020.Str.7

Grafikon 10. Podaci o ukupnom broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima u BiH u 2020. godini.

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za 2020.

U 2020. godini identifikovano je ukupno 70 žrtava trgovine ljudima. Od toga identifikovano je 50% punoletnih i 50% maloljetnih lica.

U 2020. godini identifikovano je 77% punoletnih žrtava trgovine ljudima ženskog spola i 20% punoletnih žrtava trgovine ljudima muškog spola. Na osnovu navedenih podataka navedenih u izvještaju o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu saznajemo da 3% čine punoletne žrtve nepoznatog spola.

Grafikon 11. Podaci o ukupnom broju identifikovanih maloljetnih žrtava trgovine ljudima u 2020. godini.

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu

U 2020. godini od ukupnog broja identifikovanih maloljetnih žrtava trgovine ljudima, 69% žrtava je ženskog spola, 20% muškog spola, dok je 11% žrtava nepoznatog spola.

Grafikon 12. Podaci o oblicima eksploatacije za 2020. godinu

zvor: *Izveštaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu*

Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima u 2020. godini, 7 žrtava su strani državljani, a 63 žrtve su državljani Bosne i Hercegovine. Kada su u pitanju strani državljani, od njih ukupno 7 žrtava: 2 žrtve su državljani Sirije (2 punoljetne/ženskog pola i muškog pola), 1 žrtva je iz Afganistana (maloljetna/ muškog pola), 2 žrtve su državljani Irana (1 punoljetna/ženskog pola i 1 maloljetna/ženskog pola) i 2 žrtve su iz Srbije (2/maloljetne ženskog pola).* Izveštaj Ministarstva sigurnosti o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni za 2021. i 2022. godinu nije dostupan. Tokom posmatranog vremenskog perioda, od ukupnog broja identifikovanih žrtava trgovine ljudima najviše je evidentirano 2020. godine, što znači da je trgovina ljudima iz godine u godinu u porastu. Primjetno je da su tokom 2020. godine evidentirane žrtve trgovine ljudima za koje nije utvrđeno kojeg su spola. Prema navedenom evidentirano je 11% maloljetnih i 3% punoljetnih žrtava trgovine ljudima. Prosjačenje je najrasprostranjeniji vid kada su u pitanju oblici eksploatacije. Tokom 2020. godine identifikovano je značajno više žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u odnosu na 2018. godinu. Kada su radi o oblicima eksploatacije, od 2018. godine prosjačenje je u porastu. Možemo konstatirati da je broj identifikovanih stranih žrtava u stalnom opadanju, dok je broj državljana Bosne i Hercegovine, koji su identifikovani kao žrtve trgovine ljudima unutar granica Bosne i Hercegovine u blagom porastu.

5. DISKUSIJA

Spoznajemo da je trgovina ljudima kompleksna pojava, koja ima karakteristike organizovanog kriminala. Predstavlja teško kršenje ljudskih

* *Izveštaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini. Str.11*

prava i osnovnih sloboda koje su zagantovane kako međunarodnim pravom tako i Ustavom Bosne i Hercegovine te entitetskim ustavima. Na osnovu statistike o otkrivenim slučajevima i spašenim žrtvama trgovine ljudima uviđamo da se djeca svrstavaju u najrizičniju skupinu koju trgovci ljudima vrbuju i iskorištavaju. Da je trgovina ljudima prisutna pojava u Bosni i Hercegovini i danas svjedoči Krivični zakon Bosne i Hercegovine, jer je u njemu trgovina ljudima određena kao krivično djelo u članu 186. za koje je predviđena kazna do 10 godina zatvora.* Bosna i Hercegovina u trgovini ljudima učestvuje na tri načina:

1. U Bosni i Hercegovini se regrutiraju žrtve trgovine ženama;
2. Krijumčarenje,
3. Bosna i Hercegovina predstavlja odredište trgovine ljudima-ženama. (Masleša & Bisić, 2010).

Najčešće su žrtve ženske osobe. Osobe postaju žrtve trgovine ljudima tragajući za boljim životom. Eksploatacija čovjeka ograničena je samo vremenskom dimenzijom, za razliku od klasičnog dobra koje se može prodati samo jednom. (Milković, 2020). Pitanje djece koja žive i rade na ulici, kao mogućih žrtava trgovine djecom, treba tretirati kao problem u sastavu sistema socijalne zaštite. Djeca koja prose su djeca čija je druga kuća postala ulica i koja se moraju povinovati “pravilima ulice”. Uglavnom ne idu u školu, a kako bi opstala i preživjela, trpe teror odraslih koji ih zloupotrebljavaju na različite načine.* Žrtve trgovine ljudima su uglavnom osobe koje pripadaju socijalno ugroženim kategorijama stanovništva. Kada je riječ o socijalnoj kategoriji iz koje potiču žrtve trgovine ljudima, među najčešćim razlozima se izdvajaju siromaštvo, prijetnja (prisila), prostitucija, korištenje opijata, kidnapovanje i dovođenje u zabludu, veoma loš ekonomski i socijalni položaj manjinskih naroda, još uvijek veliki broj interno raseljenih osoba i izbjeglica, zdravstveno stanje (duševno oboljele

* Prema navedenom zakonu, krivično djelo počinit će: Ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom vlasti ili utjecaja ili položaja bespomoćnosti ili davanjem ili primanjem isplata ili drugih koristi kako bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, regrutira, preveze, preda, sakrije ili primi osobu, radi iskorištavanja prostituiranja druge osobe ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja, prisilnog rada ili usluga, ropstva ili njemu sličnog odnosa, služenja, odstranjivanja dijelova ljudskog tijela ili drugog izrabljivanja.

* Više pogledati: *Praktikum za socijalne radnike o pojavi i pojavnim oblicima. Bosna i Hercegovina. Ministarstvo sigurnosti. Sarajevo. 2010. str.44*

osobe, mentalno nedovoljno razvijene osobe i slično), vaspitna zanemarenost i zapuštenost, narušeni odnosi u porodici, zavisnost o alkoholu i psihoaktivnim supstancama), tranzicija i nezaposlenost. Kao dodatni faktor prisutan je i nizak nivo svijesti o prisustvu fenomena trgovine ljudima, kao i njegovih uzroka, posljedica i načina sprečavanja i otklanjanja posljedica. Kada su u pitanju djeca kao posebno ranjiva kategorija možemo istaknuti da se djeca vrbuju da postanu žrtva trgovine ljudima najčešće u situacijama kada se radi o socijalno ugroženoj porodici, zatim kada su djeca bez roditeljskog staranja, kada dolaze iz porodice gdje su roditelji zavisnici, kada su djeca smještena u institucijama, kada dolaze iz porodice bez prijavljenog prebivališta, npr. raseljene i romske porodice. Većinom oblici vrbovanja prisutni na ovim prostorima jesu lažne ponude dobrog plaćenog posla od nepoznatih osoba i agencija, kao i dobro plaćen posao koji ne zahtijeva potrebne sposobnosti i kvalifikacije. Osim toga tu je i brzina ponude „hitno tražim“, kao i oglasi i iznimno velika obećanja. Ponekad je kao oblik vrbovanja prisutno i lažno snimanje ili audicija, internet prodaja i nalaženje posla putem interneta. Nerijetko su plesne, modne i turističke agencije samo paravani za takav vid iskorištavanja. Česti oblici trgovine ljudima su seksualna eksploatacija, prisilni rad, prisilno prosjačenje, prisila na vršenje krivičnih djela, djeca vojnici, trgovina organima i prisilni brakovi. Policija u Bosni i Hercegovini je protekom vremena sve više i efikasnije prepoznavala ovaj problem, napuštajući prvobitno gledanje kroz prizmu prekršajne regulative u vezi s odavanjem prostituciji. Na strateškoj razini, čim organizirana trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja zauzme stabilan položaj u državi, ona se brzo razvija i počinje destabilizirati postojeće stanje stvari. Potencijalno to može prouzročiti surove ratove između kriminalnih skupina, jer trgovci ljudima izazivaju lokalne kriminalne elemente u borbi za kontrolu nad tom profitabilnom vrstom iskorištavanja ljudi (Gridčin, Mukoseeva, & Pešković, 2018). Trgovci ljudima imaju cilj prebaciti žrtve na mjesto gdje će zarada od njihovog iskorištavanja biti najveća. Pitanje zaštite žrtava trgovine ljudima jedno je od glavnih najvažnijih pitanja borbe protiv ovog teškog vida kriminalnog ponašanja. Ono je relevantno u svim okolnostima koje su vezane za trgovinu ljudima, kako onim koji prethode trgovini ljudima u smislu postojanja okolnosti koje doprinose da pojedine osobe postanu žrtva trgovine ljudima, potom i procesnim okolnostima koje se tiču kako otkrivanja tako i dokazivanja trgovine ljudima i uloge žrtve u

tome do segmenta koji se tiče različitih vidova podrške žrtvama trgovine ljudima, u smislu pravne zaštite, zdravstvene pomoći (Halilović, Mujanović, & Škrbić, 2017)

6. ZAKLJUČAK

Trgovina ljudima predstavlja tešku povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Istraživanjem je potvrđena osnovna hipoteza da je trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zastupljena zbog posljedica rata i globalizacije. Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini je prisutna još od devedesetih godina do danas i predstavlja ozbiljan društveni problem. Okolnosti zbog kojih je javlja su nažalost i danas prisutne. Posljedice rata i globalizacije dovode do toga da se trgovina ljudima proširi i u budućnosti. Ova pojava je neposredno povezana sa teškom socijalno-ekonomskom situacijom u Bosni i Hercegovini, koju karakterišu visoka stopa siromaštva i visoka stopa nezaposlenosti. Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zbog ovih navedenih aspekata će i dalje biti prisutna u Bosni i Hercegovini, sa tendencijom porasta domaćih žrtava. Trenutna tendencija rasta trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini je naročito veliki problem koji kod većine građana stvara osjećaj nesigurnosti i zabrinutosti. Rezultati dobiveni nakon provedenog istraživanja imaju za cilj da probude svijest kod ljudi da spoznaju na koji način, odnosno, zbog čega pojedine osobe postaju žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini i šire. Komparacija u poređenju ovog istraživanja sa nekim budućim može dati pozitivne rezultate. Svaki doprinos naučnoj utemeljenosti novih oblika preveniranja i rješavanja trgovine ljudima je bitan za cjelokupno društvo. Teorijsko objašnjenje, ali i praktično rješavanje uzroka trgovine ljudima nam omogućava da bolje sagledamo koliko je učinjeno na polju zaštite, i koliko su su državne institucije spremne učiniti na zaštiti ovog problema. Adekvatnom saradnjom društva u cjelini i djelotvornom akcijom državnih institucija prevazišli bi se brojni uticajni faktori vezani za trgovinu ljudima. Trebaju se afirmisati naučnici iz oblasti kriminalistike, kriminologije, sigurnosnih studija, i drugih nauka da se aktivnije uključe u proučavanje ovoga problema, tako da je i ovo istraživanje naučno opravdano, jer nas upućuje u problem, a ukoliko dobro poznajemo problem na putu smo da ga riješimo ili bar smanjimo posljedice uzrokovane trgovinom ljudima. Neophodan je sistematičan kako pravni tako i društveni

pristup suprotstavljanju trgovine ljudima uz međunarodnu saradnju država. Potrebno je primijeniti odgovarajuće mjere za prevenciju i suprotstavljanje te omogućiti zaštitu žrtava trgovine ljudima.

LITERATURA

1. Gridčin, A. A., Mukoseeva, E. A., Paškevič A. V., 2018. Zadaci međunarodnih policijskih organizacija i civilne policije mirovnih snaga UN-a u zaštiti ljudskih prava i sloboda u uvjetima globalizacije terorizma, trgovine ljudima i rastuće migracije stanovništva. Šibenik: Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku.
2. Halilović, H., Mujanović, E., Škrbić, Ž., 2017. Trgovina ljudima, Rantsev protiv Cipra i Rusije, međunarodni standardi i stanje u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.
3. Izvještaj o stanju u oblasti organizovanog i privrednog kriminala u Jugoistočnoj Evropi, 2006. Strazbur.
4. Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2018. godinu, 2019. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima. Sarajevo.
5. Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2019. godinu, 2020. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima. Sarajevo.
6. Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu, 2021. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima. Sarajevo.
7. Masleša, R., Bisić, M., 2010. Osnovi sigurnosti. Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.
8. Milković, I., 2020. Trgovina ljudima kao najteži oblik kršenja ljudskih prava. Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 57 (4).
9. Obradović, V. 2004. Trgovina ženama u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka, Centar za naučno-istraživački rad.
10. Praktikum za socijalne radnike o pojavi i pojavnim oblicima, 2010. Bosna i Hercegovina. Ministarstvo sigurnosti. Sarajevo.
11. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations

Convention against Transnational Organized Crime, UN GA Resolution 55/25, 15 November 2000, Art. 3.

12. Trgovina ljudima i odgovor domaćeg krivičnog sistema, 2009. Kritički pregled zakona i prakse u Bosni i Hercegovini u svjetlu ključnih međunarodnih standarda. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju.